

Archeologische opgraving
Bedrijventerrein Lagedijk, nieuw te
graven en te verbreden sloot bij
fietspad Zijperweg, gemeente
Schagen

HOLLANDIA reeks 237

COLOFON

Hollandia reeks nr.	237
Titel:	Archeologische opgraving Bedrijventerrein Lagedijk, nieuw te graven en te verbreden sloot bij fietspad Zijperweg, gemeente Schagen
In opdracht van:	Gemeente Schagen
Contactpersoon opdrachtgever:	dhr. C. Ris
Coördinaten:	113677/534558; 113680/534566; 113750/534519; 113766/534524; 113755/534493; 113771/534483
Onderzoeksmeldingsnr. (CIS-code)	31611
Auteur	A. Médard & J.P.L. Vaars
Uitvoering:	S. Gerritsen, T. Hoogendijk, A. Médard & J.P.L. Vaars
Wetenschappelijke leiding:	J.P.L. Vaars
Illustraties:	J.P.L. Vaars
Definitieve versie:	januari 2009
Oplage:	7
ISSN:	1572-3151

© HOLLANDIA, ZAANDIJK 2009

HOLLANDIA archeologen

Tuinstraat 27A
1544 RS Zaandijk
☎ 075 - 622 49 57
✉ info@hollandia-archeologie.nl

INHOUD

1. Inleiding	4
2. Geologie, bekende archeologische waarden en verwachting	5
3. Vraagstelling	7
4. Methoden en technieken	8
5. Resultaten	8
5.1 Sporen	8
5.2 Vondsten	11
6. Beantwoording vraagstellingen	12
7. Samenvatting en advies	13
8. Literatuur	14

Bijlage 1: Overzicht van de werkputten op de topografie

Bijlage 2: Allesporenkaart

Bijlage 3: Werkput 1, vlak en profielen

Bijlage 4: Werkput 2, vlak, profielen en coupes

Bijlage 5: Sporenlijst

Bijlage 6: Vondstenlijst

Bijlage 7: Boorbeschrijvingen

1. Inleiding

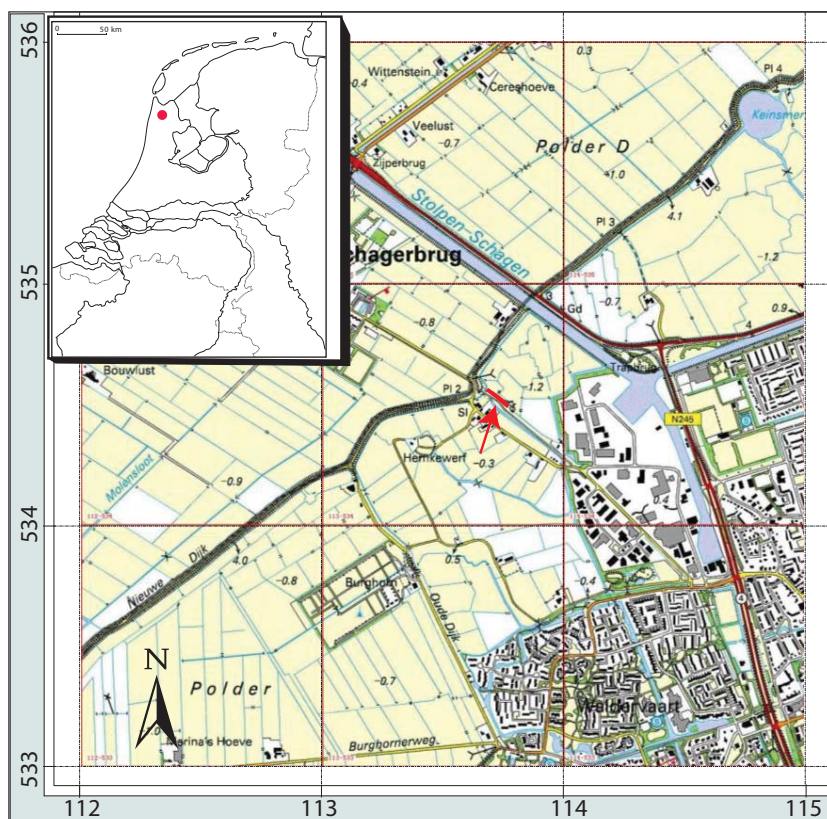
In oktober 2008 is, in opdracht van de gemeente Schagen, een archeologische opgraving uitgevoerd ter plaatse van het plangebied Lagedijk (afbeelding 1, 2 en 3). Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een AMK-terrein (Archeologische Monumenten Kaart, nummer 14D-070), aangewezen door de ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, tegenwoordig RACM; Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurhistorie en Monumenten).

De aanleiding tot het onderhavige onderzoek werd gevormd door de aanleg van een nieuwe watergang en het verbreden van een bestaande watergang. Het daarmee gepaard gaande grondverzet heeft nadelige gevolgen voor mogelijke archeologische overblijfselen in de bodem.

De gemeente Schagen was bevoegd gezag bij het onderzoek. Het programma van eisen (PvE) werd door RAAP archeologisch adviesbureau opgesteld (Soonius & Kruidhof, 2008).

De onderzoeksdocumentatie wordt na afronding van het onderzoek aangeleverd aan het archeologisch depot van de Provincie Noord-Holland; Veerdijk 32, 1531MS, Wormer.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1.

Afbeelding 1: De ligging van het onderzoeksgebied (in rood) op de topografische kaart en binnen Nederland.

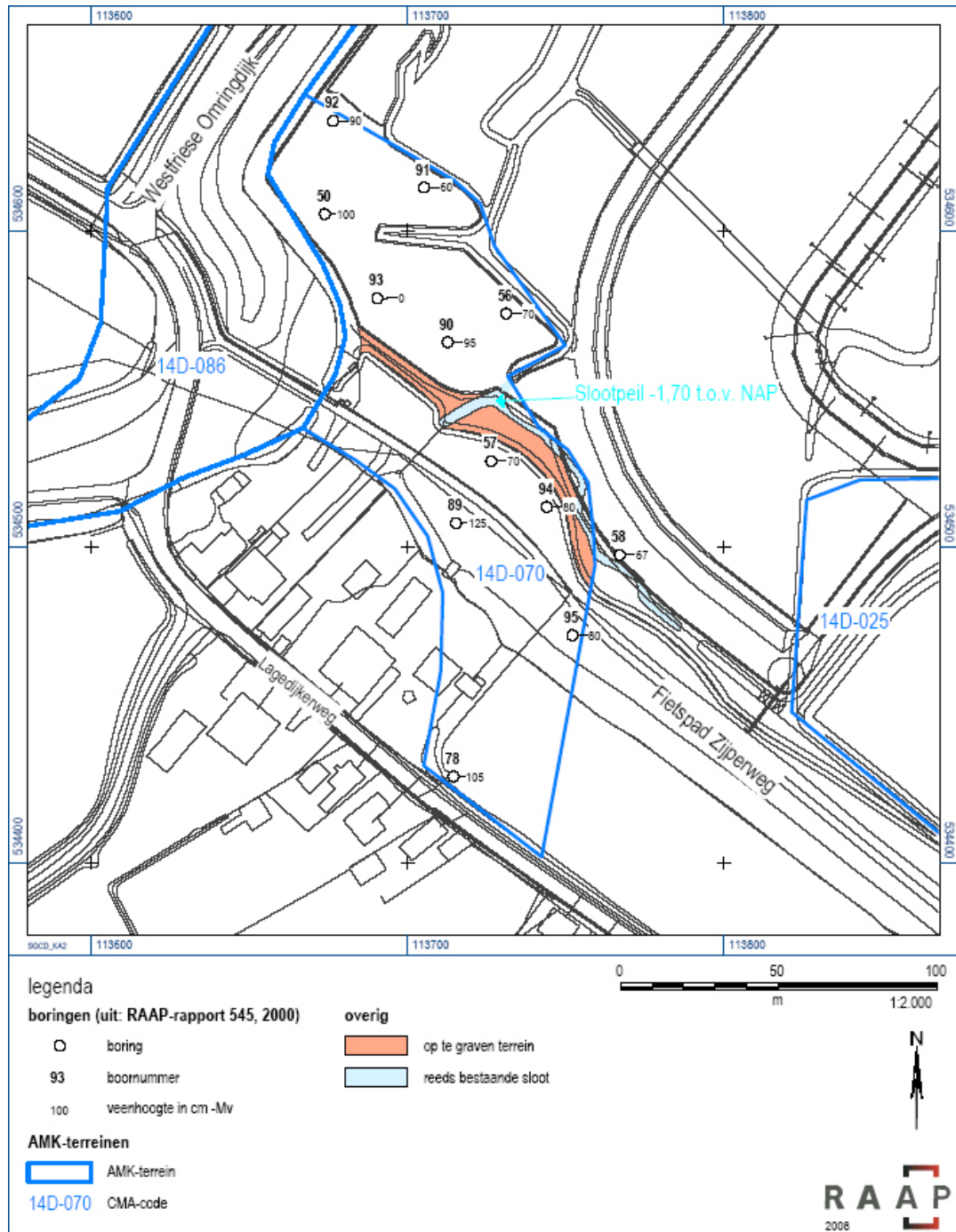
Afbeelding 2: De noordwesthoek van het plangebied. Op de achtergrond de Westfriese Omringdijk.

2. Geologie, bekende archeologische waarden en verwachting (naar Soonius, 2008)

Het plangebied grenst aan de Westfriese Omringdijk (een provinciaal monument) en kan worden gezien als 'oud land'. De afsluiting van het plangebied door de Westfriese Omringdijk vond plaats rond 1250 na Chr. Het plangebied ligt in het Westfriese zeekleigebied. In de directe omgeving is veelvuldig bewoning uit de Romeinse tijd aangetroffen op het veen (Diederik, 1989). De nederzettingen rond Schagen zijn gesitueerd langs de in de Romeinse tijd al aanwezige veenriviertjes. Een dergelijk veenriviertje bevindt zich ten noorden van beide archeologische monumenten in het plangebied. De vindplaatsen uit de Romeinse tijd zijn afgedekt met een pakket laatmiddeleeuwse klei. Direct ten westen van het plangebied Lagedijk-Noordwest is door het IPP (Instituut voor Prae- en Protohistorie) in 1978 een noodopgraving uitgevoerd (Van der Leeuw, 1979; Diederik, 1981; Therkorn, 1988). Het opgravingsvlak uit 1978 bevond zich op een diepte van 1,2 tot 1,6 m –NAP. De grondsporen, daterend uit de Romeinse tijd, bevonden zich onder een 'platform' (een terpachtige verhoging) dat was opgeworpen in een latere periode. De grondsporen betroffen greppels, kuilen en een begraving. Het botmateriaal, dat overvloedig aanwezig was, was goed geconserveerd. Er werd geen huisplattegrond opgegraven, maar de nabijheid van een huisplattegrond werd, gezien de hoeveelheid en de aard van de grondsporen, wel nadrukkelijk verwacht. Op basis van deze bevindingen en boringen (uitgevoerd door het IPP) is het terrein ten westen van het toen opgegraven areaal destijds aangewezen als terrein van zeer hoge archeologische waarde.

Op het terrein van hoge archeologische waarde (CMA-code 14D-070) zijn tijdens de aanleg van een gasleuf aardewerkfragmenten gevonden uit de Romeinse tijd en late middeleeuwen. De fragmenten zijn afkomstig uit de voet van de Westfriese dijk en net binnen deze dijk. Op basis van het booronderzoek dat is uitgevoerd door RAAP archeologisch adviesbureau (Soonius, 1998 en 2000) kon geconcludeerd worden dat er een intacte (dunne) veenlaag aanwezig was die kon corresponderen met (een restant van) het Romeinse loopvlak. De veenlaag bevond zich op een diepte die varieerde van 0,6 tot 1,25 meter onder maaiveld. De NAP-hoogte van de top van deze veenlaag schommelde tussen de 1,3 m –NAP en 1,8 m –NAP. In slechts één boring (boring 50) werden houtskoolspikkels aangetroffen in een verrommelde laag net boven het veen. Gezien de grote hoeveelheid Romeins aardewerk die tijdens de aanleg van de gasleuf werd gevonden op

dit terrein was niet uit te sluiten dat zich op het terrein met CMA-code 14D-070 sporen van bewoning bevonden. Op basis van het waarderend booronderzoek kon geen uitsluitel worden gegeven over de archeologische waarde van het terrein. De aanduiding als terrein van hoge archeologische waarde bleef echter gerechtvaardigd. Het terrein bevond zich binnen de 150 meter zone vanaf de Westfriese Omringdijk en genoot daarom al een vorm van bescherming.

Abbeelding 3: Plangebied Lagedijk. Uit: Soonius & Kruithof, 2008.

De provincie heeft de Westfriese Omringdijk tot provinciaal monument benoemd (op grond van de monumentenverordening 1998) en wil aan weerszijden een zone van 150 meter openhouden om de dijk te accentueren. In RAAP-rapport 545 (Soonius, 2000) werd aanbevolen het terrein

van hoge archeologische waarde 14D-070 te behouden. Indien behoud niet mogelijk bleek, was het streven de in de bodem aanwezige archeologische informatie door middel van een opgraving te documenteren.

De begrenzing van het terrein van hoge archeologische waarde is vastgesteld door de toenmalige ROB op basis van waarnemingen gedaan door F. Diederik (Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling Schagen). Het terrein van hoge archeologische waarde is 11.900 m² groot en ligt deels buiten het bedrijventerrein Lagedijk. De omvang van het AMK-terrein binnen het plangebied bedraagt ca. 7.100 m². Hiervan werd ca. 682 m² bedreigd door de aanleg van de nieuw te graven en te verbreden sloot, de reden tot het onderhavige onderzoek. Op basis van de resultaten van het reeds uitgevoerde archeologisch onderzoek in het plangebied werd verwacht dat tijdens de opgraving archeologische resten uit de Romeinse tijd en eventueel uit de late middeleeuwen zouden worden aangetroffen. Op nederzettingsterreinen kunnen in relatie tot de archeologische sporen (zoals kuilen en greppels) naast aardewerk ook allerehande gebruiksvoorwerpen in andere materialen (metaal, glas, etc.) verwacht worden. Op basis van de geo(morf)ologische context (veen), de afdekkende kleilaag en het bestaande slootwaterpeil van 1,7 m –NAP werden in het plangebied matig (bot) tot goed (hout) geconserveerde organische artefacten verwacht.

3. Vraagstelling

Opgravingen in de omgeving van het plangebied hebben uitgewezen dat de bewoning uit de Romeinse tijd op het veen gebonden is aan de ligging van veenriviertjes. Deze veenriviertjes zijn in de late middeleeuwen nog de laagste delen van het landschap waardoor hier de zee weer het eerst 'vat' op krijgt. Het 'lijkt' nu dat de vindplaatsen uit de Romeinse tijd langs laatmiddeleeuwse geulen liggen. Aangezien er in 1998 en 2000 alleen booronderzoek heeft plaatsgevonden is er nog onvoldoende inzicht in de aard van de archeologische sporen. Dit werd destijds niet als onoverkomelijk gezien, aangezien het AMK-terrein binnen de zone van 150 meter rond de Westfriese Omringdijk ligt. De Westfriese Omringdijk is een provinciaal monument en hier streeft men openheid van het landschap na. Bebouwing zal niet worden geplaatst op deze locatie. Het graven van extra sloten op het AMK-terrein is echter wel degelijk schadelijk voor de aanwezige archeologische resten.

In het ten behoeve van het onderzoek opgestelde programma van eisen (PvE, Soonius, 2008) zijn in het licht van het bovenstaande de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van de archeologische resten?
- Wat is de diepteligging en de stratigrafische positie van de archeologische resten?
- Zijn in het onderzoeksgebied archeologische grondsporen aanwezig?
- Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van deze grondsporen?
- Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig, wat is de vondstdichtheid en hoe is de conserveringstoestand?

4. Methoden en technieken

Omdat de aan te leggen/te verbreden sloot een natuurlijk karakter moest krijgen varieerde de breedte van de werkput flink en kon deze ook niet recht worden aangelegd. Werkput 1 is ca. 33 meter lang bij een breedte van gemiddeld 3,5 meter. Het vlak werd laagsgewijs, met behulp van een kraan met platte bak, aangelegd op een diepte van gemiddeld -1,6 tot -1,7 m NAP. Tevens werden in deze werkput twee boringen uitgevoerd (boringen 1 en 2), vanaf het vlak tot op een diepte van ca. -3,7 m NAP. Werkput 2 heeft een lengte van ca. 68 meter en een gemiddelde breedte van acht meter. Vanwege de aanwezigheid van hoogspanningskabels in de ondergrond ter hoogte van de helft van de werkput en het daarmee gepaard gaande risico, moest deze sleuf over een lengte van ca. acht meter worden versmald tot een breedte van twee tot drie meter. Het vlak is op dezelfde wijze als werkput 1 aangelegd, op een diepte variërend van ca. -1,5 tot -1,9 m NAP. In deze werkput zijn vijf boringen gezet (boringen 3 t/m 7), tot een diepte van gemiddeld -3,7 m NAP. In totaal is ca. 555 m² gedocumenteerd.

De aangetroffen sporen en verstoringen werden in het vlak gefotografeerd en zijn vervolgens ingekrast en op schaal (1:50) ingetekend. Vondsten die tevoorschijn kwamen bij de aanleg van het vlak werden in vakken met een lengte van vijf meter verzameld. Vondsten die aan sporen konden worden gekoppeld kregen een bijbehorend vondstnummer en werden apart ingetekend. Het vlak werd met een metaaldetector afgezocht.

Gezien de geringe complexiteit van het profiel en het gebrek aan sporen is, in overleg met mw. C. Soonius (opsteller PvE), besloten op enkele punten af te wijken van het programma van eisen. In plaats van een heel lengteprofiel per put te documenteren is, wederom in overleg met mw. Soonius, besloten profieldelen en profielkolommen te registreren. In werkput 1 zijn drie profielkolommen gemaakt (profielen 1, 2 en 3) en is een deel van een profiel over een lengte van ca. 8 meter gedocumenteerd (profiel 4). In werkput 2 zijn er eveneens drie profielkolommen gemaakt (profielen 5, 6 en 7) en is het breedteprofiel aan het einde van de werkput gedocumenteerd (profiel A). Ook zijn er minder boringen gezet dan oorspronkelijk gepland. In plaats van een boring om de 10 meter tot een diepte van 1,5 meter onder het vlak zijn er in werkput 1 twee boringen geplaatst (boringen 1 en 2) en in werkput 2 vijf boringen (boring 3 t/m 7). Alle boringen zijn gezet tot een diepte van twee meter onder het vlak (ca. -3,5 tot -3,7 m NAP). Omdat het hier om een opgraving gaat werd in het PvE vereist de grondsporen af te werken. In de praktijk kwam dat neer op het couperen en documenteren van drie sporen (S3, 4 en 6), aangezien dit de enige relevante sporen waren.

5. Resultaten

5.1 Sporen

Sporen uit de Romeinse tijd zijn, in tegenstelling tot de verwachting, nauwelijks aangetroffen. Slechts één spoor kan aan deze periode worden toegeschreven. Het gaat om spoor 6 (afbeelding 4), een ronde, met veen dichtgegooid kuil, aangetroffen in de tweede helft van werkput 2. Deze kuil was zichtbaar vanaf een diepte van -1,93 m NAP. De onderkant van deze kuil bevond zich op -2,67 m NAP. In deze kuil is al dan niet besmeten, handgevormd inheems-Romeins aardewerk aangetroffen uit de 2^e - 3^e eeuw na Chr. (afbeelding 8).

In feite blijkt de ondergrond in beide werkputten reeds in de middeleeuwen te zijn verstoord door het steken van veenplaggen. Hierdoor is het Romeinse niveau met alle sporen en vondsten toen in zijn geheel verdwenen. Restanten van een cultuurlaag met de bijbehorende sporen zijn dus niet aangetroffen. Kuil S6 is als enig spoor uit de Romeinse tijd bewaard gebleven. Waarschijnlijk was dit spoor dieper ingegraven, waardoor hiervan bij het onderzoek nog de onderkant werd aangetroffen. Hoewel er van het middeleeuwse graafwerk geen dateerbaar materiaal is aangetroffen is het, gezien de omvang ervan, aannemelijk dat het verband houdt met de aanleg van de nabij gelegen West-Friese Omringdijk en dus vermoedelijk uit de 12^e-13^e eeuw

Afbeelding 4: Spoor 6 in de coupe.

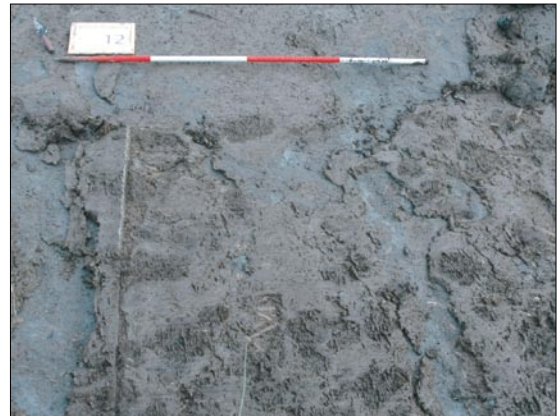
na Chr. dateert. In beide werkputten zijn sporen van dit middeleeuwse graafwerk aangetroffen in de vorm van spitsporen, tussen de vergravingen door overgebleven dammetjes en teruggestorte grond. Dit is zowel in het vlak (afbeelding 5a) als in de profielen (afbeelding 6) goed te zien. Vanaf de dammetjes zijn veenplaggen gestoken. Na het afplaggen is de bovenliggende grond weer teruggestort, waardoor vondstmateriaal uit de Romeinse tijd in het middeleeuwse graafniveau terecht is gekomen.

Verder zijn nog enkele jongere sporen aangetroffen. Het gaat hier om greppels (S1 en S3) uit de 17^e-19^e eeuw (afbeelding 7) en om een kuil (S4), die door de middeleeuwse verstoringen heen zijn gegraven. Spoor 4 is mogelijk gegraven ten bate van de winning van klei. In werkput 2 zijn in het vlak afdrukken van koeienpoten aangetroffen, daterend uit de middeleeuwen en gevuld met ingetrapt veen. De afdrukken waren vooral in het noordwestelijke deel van de werkput duidelijk herkenbaar, op een diepte van ca. -1,90 / -2,0 m NAP (afbeelding 5b). De ongerijpte klei onder de middeleeuwse vergravingen, waarop het vlak is aangelegd, is het zogenaamde 'Hauwertcomplex' (voorheen als de afzettingen van Duinkerke-0 aangeduid).

De begrenzing van de middeleeuwse verstoring is tijdens het onderzoek niet bereikt. Bovendien zijn, waarschijnlijk kort voordat dit onderzoek werd uitgevoerd, op het terrein ten oosten van werkput 2 (dus tussen werkput 2 en de zuidwesthoek van AMK-terrein 14D-025) graafwerkzaamheden uitgevoerd waar, na een visuele inspectie, een vergelijkbare situatie bleek te bestaan: ook daar zijn grootschalige vergravingen verricht in de middeleeuwen. Vermoedelijk zal de begrenzing van het middeleeuwse graafwerk en waarschijnlijk een intact Romeins niveau met sporen en vondsten, op een grotere afstand van de omringdijk, verder oostwaarts, worden aangetroffen, mogelijk binnen AMK-terrein 14D-025.

Afbeelding 5a: Spitsporen in het vlak in werkput 2.

Afbeelding 5b: Afdrukken van koeienpoten in het vlak in werkput 2.

Afbeelding 6: Profiel A (zuidoost profiel werkput 2), met middeleeuwse vergravingen en in zwart de overgebleven dammetjes van waaraf het omringende veen werd weggegraven.

Afbeelding 7: Een deel van profiel 4, met de uit de 17^e-19^e eeuw daterende kuil spoor 3. De bovenste vulling van de greppel bevat kleibrokken, wat er op wijst dat de greppel is dichtgegooid. Rechts is nog een restant van de veenlaag zichtbaar, de bovenzijde er van vertoont spitsporen.

5.2 Vondsten

Het aantal aangetroffen vondsten is relatief laag. Dit heeft te maken met het grootschalige graafwerk uit de middeleeuwen waardoor het Romeinse niveau is verdwenen. Er zijn in totaal 19 vondstnummers uitgeschreven voor 90 fragmenten. Het merendeel van het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk, zowel handgevormd als gedraaid. Verder zijn ook enkele fragmenten bot, één fragment natuursteen en één fragment glas aangetroffen.

Het handgevormde aardewerk (vondstnummers 12, 13, 14, 15, 17, 18 en 19) betreft inheems- Romeins materiaal uit de 2e-3e eeuw na Chr., waarvan een deel besmeten is. Slechts het inheems-Romeinse vondstmateriaal uit kuil S6 is in originele context aangetroffen. Het betreft fragmenten van één reconstrueerbare pot (afbeelding 8) uit 150-250 na Chr., een aantal fragmenten van een besmeten pot uit de 2e-3e eeuw na Chr. en één enkel wandfragment met organische magering van een pot uit eveneens dezelfde periode. Naast het al genoemde aardewerk werd in deze kuil (S6) ook een onderkaak van een rund aangetroffen. De overige fragmenten inheems-Romeins aardewerk zijn aangetroffen in verstoorte context, tijdens de aanleg van het vlak of in de middeleeuwse vergravingen in het vlak, hetgeen aantoont dat er inderdaad een niveau met sporen uit deze periode vergraven is.

Verder is ook gedraaid aardewerk aangetroffen uit hoofdzakelijk de 17^e (maar in enkele gevallen mogelijk al uit de 16^e eeuw) tot en met de 19^e eeuw. Het gaat met name om roodbakkend aardewerk, maar ook om enkele fragmenten witbakkend aardewerk, steengoed en majolica. Het lijkt gezien de diversiteit van het vondstmateriaal er op dat de greppels en de kuil (S4) zijn dichtgestort met van elders afkomstig materiaal, bijvoorbeeld van een boerderij, of mogelijk betreft het stadsafval uit Schagen.

Afbeelding 8: Gereconstrueerde handgevormde inheems Romeinse pot uit 150-250 na Chr., uit kuil S6.

6. Beantwoording vraagstellingen

- *Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van de archeologische resten?*

Op het terrein heeft een inheemse vindplaats uit de Romeinse Tijd gelegen. Deze is echter vrijwel in zijn geheel bij grootschalig graafwerk in de middeleeuwen vergraven. Vermoedelijk vond dit graafwerk plaats ten behoeve van de aanleg van de West-Friese omringdijk in de 12e-13e eeuw na Chr. Er is slechts één ouder spoor aangetroffen, een kuil (S6) uit de 2e-3e eeuw na Chr. Omdat deze dieper in de natuurlijke ondergrond was ingegraven is de onderkant ervan gespaard gebleven voor het middeleeuwse graafwerk. In deze kuil is een reconstrueerbare pot uit 150-250 na Chr. aangetroffen, alsmede fragmenten van in ieder geval twee andere potten (V18). Ook is een onderkaak van een rund in dit spoor aangetroffen. Het vondstmateriaal bevindt zich in een goede staat van conservering. Er is meer aardewerk uit deze periode aangetroffen, maar niet uit onverstoord context. De verwachting is dat, wanneer de begrenzing van het middeleeuwse graafwerk wordt bereikt (vermoedelijk verder naar het oosten, buiten het hier onderzochte terrein), mogelijk een inheems-Romeins niveau met bijbehorende sporen en vondsten, zal worden aangetroffen.

Verder zijn ook enkele sporen uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. Het gaat om twee greppels (S1 en S3) en één kuil (S4). Zowel in deze sporen als bij de aanleg van het vlak werd vondstmateriaal (met name aardewerk) uit de 17e-19e eeuw aangetroffen. Ook deze fragmenten waren goed geconserveerd, evenals de sporen uit deze periode. De sporen uit de inheems-Romeinse tijd zijn, zoals reeds vermeld, grotendeels vergraven (er werd bij het onderzoek nog slechts één afgetopt spoor uit deze periode gevonden). Omdat sporen uit de inheems-Romeinse tijd ontbreken en indien nog wel aanwezig, afgetopt zijn, geldt dan ook dat de conservering ervan slecht is.

- *Wat is de diepteligging en de stratigrafische positie van de archeologische resten?*

Het enige aangetroffen spoor uit de Romeinse tijd, kuil S6, was zichtbaar vanaf een diepte van -1,93 m NAP. De onderkant bevond zich op -2,67 m NAP. De bovenkant van deze kuil is tijdens middeleeuwse graafactiviteiten verstoord. De hoogte ten opzichte van NAP van het inheems-Romeinse niveau kon dus niet worden bepaald, aangezien naast spoor 6 ook de andere sporen uit deze periode in de middeleeuwen zijn vergraven. Dat deze aanwezig moeten zijn geweest bewijzen de vondsten van aardewerk uit deze periode in de verspitte middeleeuwse laag. Het middeleeuwse graafwerk is vervolgens zelf weer op enkele plekken in de Nieuwe Tijd vergraven, namelijk door twee greppels en een kuil.

- *Zijn in het onderzoeksgebied archeologische grondsporen aanwezig?*

Er is, zoals hierboven reeds besproken, slechts (de onderkant van) één spoor (S6) uit de 2e-3e eeuw na Chr. aangetroffen. Het betreft hier waarschijnlijk een dieper dan de overige sporen ingegraven kuil, waardoor hiervan bij het onderzoek nog een deel resteerde. Andere aangetroffen grondsporen worden gevormd door getuigen van grootschalige middeleeuwse vergravingen uit vermoedelijk de 12^e-13^e eeuw, zoals spitsporen, teruggestorte grond en dammetjes vanaf waar de grond werd vergraven. Tenslotte zijn nog twee greppels en een kuil uit de Nieuwe Tijd (17^e-19^e eeuw) aangetroffen.

- *Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van deze grondsporen?*

Uit het inheems-Romeinse niveau is slechts de onderkant van een kuil aangetroffen (S6, zie ook hierboven). De onderkant van deze kuil en het erin aangetroffen materiaal bevinden zich in een redelijke staat van conservering. Het spoor dateert blijken het er in aanwezig aardewerk uit de 2^e-3^e eeuw na Chr. De bovenkant van deze kuil is wel vergraven. Andere, minder diep ingegraven sporen uit deze periode zijn echter reeds in de middeleeuwen vergraven, bij grootschalig graafwerk, vermoedelijk ten behoeve van de aanleg van de West-Friese omringdijk in de 12^e-13^e eeuw. De conservering van het weinige vondst-materiaal is goed. Zie ook het antwoord bij vraag 1.

- *Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig, wat is de vondstdichtheid en hoe is de conserveringstoestand?*

Het merendeel van het vondstmateriaal bestaat uit aardewerk, dat in twee groepen kan worden ingedeeld: enerzijds het al dan niet besmeten handgevoormde inheems-Romeinse materiaal uit de 2e-3e eeuw na Chr. en anderzijds het gedraaide aardewerk uit de Nieuwe Tijd. Dat laatste bestaat voornamelijk uit roodbakkend aardewerk, maar er zijn ook scherven witbakkend aardewerk, steengoed en majolica gevonden. Naast het aardewerk zijn ook enkele fragmenten dierlijk bot aangetroffen, alsmede één glasfragment en één stuk natuursteen. Het vondstmateriaal uit de Nieuwe Tijd is afkomstig uit de bouwvoor of uit de greppels en kuil uit deze periode. De vondstdichtheid is dan ook niet relevant, de conservering er van is goed. Het vondstmateriaal (uitsluitend aardewerk) uit de inheems-Romeinse tijd dat in middeleeuwse context is aangetroffen is zeer slecht geconserveerd, het betreft hier zeer kleine fragmenten. Het ene aangetroffen spoor uit deze periode bevatte daarentegen wel goed geconserveerd aardewerk. Daarnaast werd in dit spoor een eveneens goed geconserveerde runderkaak aangetroffen.

7. Samenvatting en advies

Bij de in oktober 2008 uitgevoerde archeologische opgraving ten behoeve van de aanleg van een nieuw te graven en het verbreden van een reeds bestaande sloot op de locatie fietspad Zijperweg - bedrijventerrein Lagedijk te Schagen bleek de inheems-Romeinse vindplaats ter plaatse van het onderzoeksgebied reeds in de middeleeuwen zo goed als volledig verstoord te zijn. Vermoedelijk heeft het grootschalige middeleeuwse graafwerk te maken met de aanleg van de nabij gelegen

West-Friese Omringdijk in de 12e - 13e eeuw. Van de verwachte inheems-Romeinse vindplaats werd slechts de onderkant van een dieper gegraven kuil (S6) aangetroffen met daarin handgevoormd aardewerk uit de 2^e - 3^e eeuw na Chr. en de onderkaak van een rund. Op de rest van het onderzochte terrein werd ook aardewerk uit deze periode aangetroffen, echter verspit en niet meer in oorspronkelijke context. Verder oostwaarts, ofwel verder weg van de West-Friese Omringdijk en binnen AMK-terrein 14D-025, zullen naar verwachting de inheems-Romeinse sporen wel weer aanwezig kunnen zijn, mits dit terrein niet ook in de middeleeuwen is vergraven.

8. Literatuur

Diederik, F., 1981. Lagedijk, een inheemse nederzetting uit de Romeinse tijd te Schagen. In: *Westerbeem XXX*: 220-245.

Diederik, F., 1989. *Archeo-Logica; de archeologie van het noorden van Noord-Holland in historisch en landschappelijk perspectief*. Fibula, Schoorl.

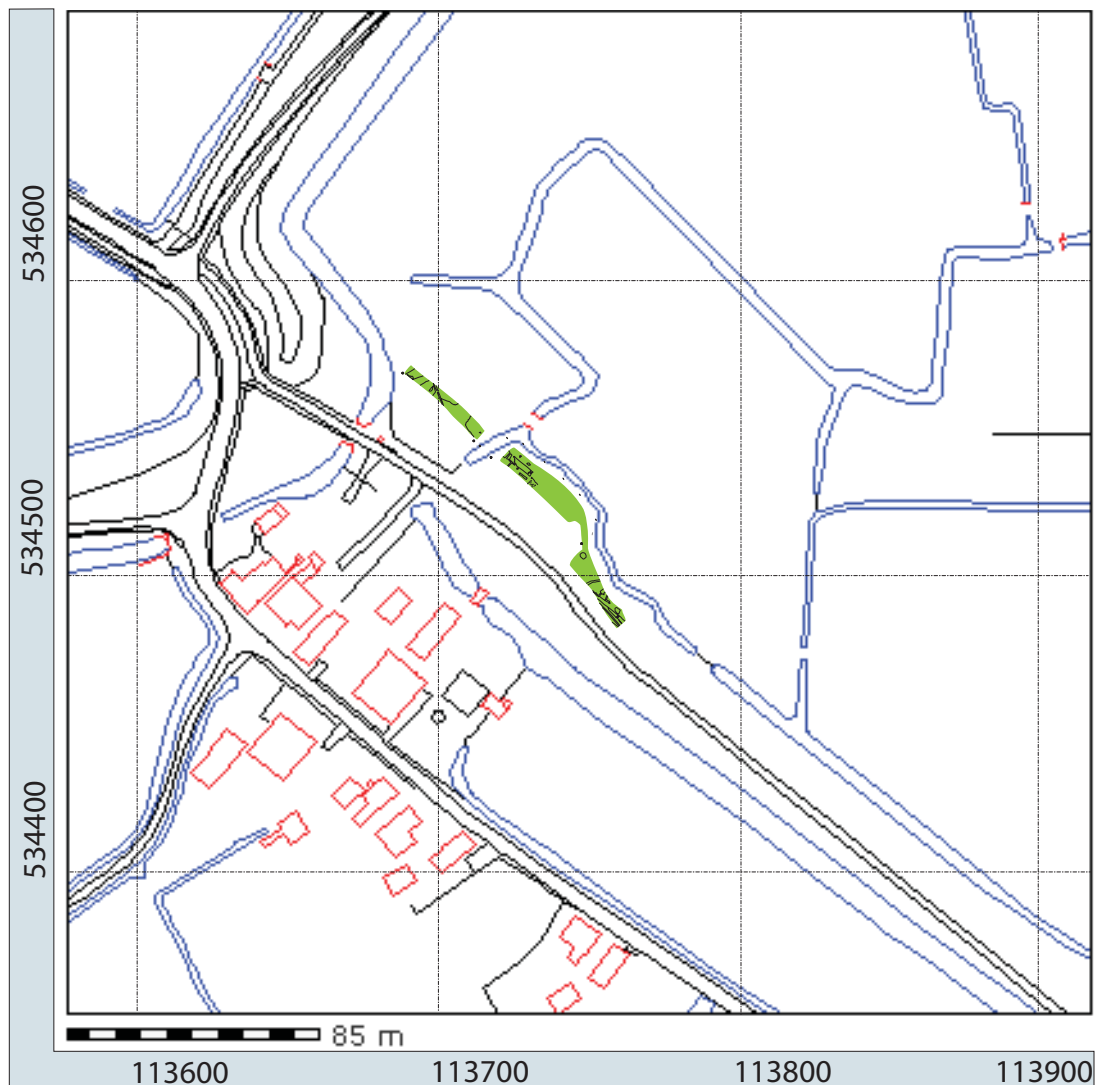
Leeuw, S.E. van der, 1979. Schagen: Lagedijk. In: P.J. Woltering. *Archeologische kroniek van Noord-Holland over 1978*. Holland 11.

Soonius, C.M., 1998. Bedrijventerrein Lagedijk-Noordwest, Gemeente Schagen; een archeologische inventarisatie en kartering. *RAAP-rapport 400*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Soonius, C.M., 2000. Bedrijventerrein Lagedijk-Noordwest, Gemeente Schagen; een Aanvullend Archeologische Inventarisatie (AAI). *RAAP-rapport 545*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Soonius, C.M. & Kruidhof, C., 2008. Programma van Eisen opgraving nieuw te graven en te verbreden sloot op AMK-terrein 14D-070 in plangebied Lagedijk, gemeente Schagen. *RAAP-PvE 573*.

Therkorn, L.L., 1988. The excavation at Schagen-Lagedijk, 1978. In: J.H.F. Bloemers (red). *Archeologie en Oecologie van Holland tussen Rijn en Vlie. Studies in Prae- en Protohistorie 2*. Assen/Maastricht.

Bijlage 1: Overzicht op de topografie

Opdrachtgever
Gemeente Schagen

Tekenaar
A. Médard

CIS-meldingscode
31611

Projectleider
J.P.L. Vaars

Omschrijving kaartgegevens
Bedrijventerrein Lage Dijk, Schagen,
Opgraving, overzichtstekening op de topografie

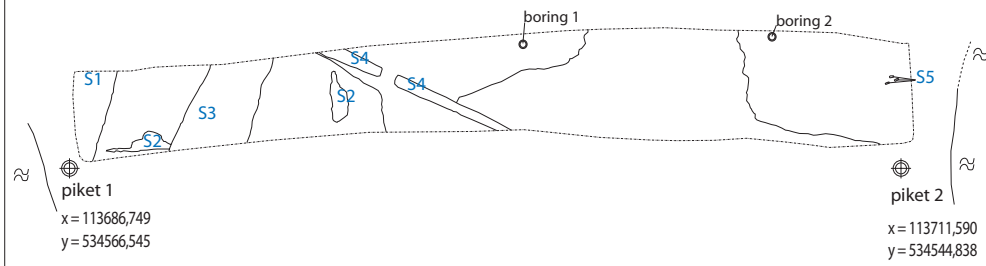
© HOLLANDIA, 2008

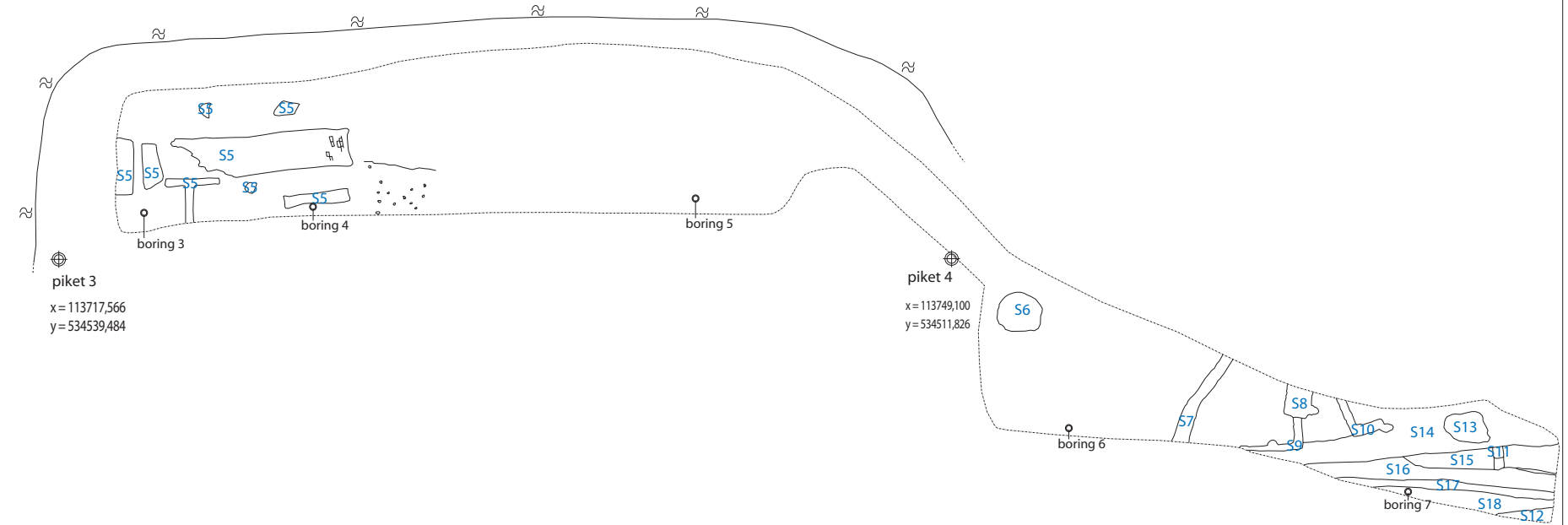
 = opgegraven terrein

Werkput 1

Werkput 2

Bijlage 2: Allesporenkaart

Opdrachtgever
Gemeente Schagen

CIS-meldingscode
31611

Omschrijving kaartgegevens
Bedrijventerrein Lage Dijk, Schagen,
Opgraving, allesporenkaart

Tekenaar
A. Médard

Projectleider
J.P.L. Vaars

Schaal
1:300

© HOLLANDIA, 2008

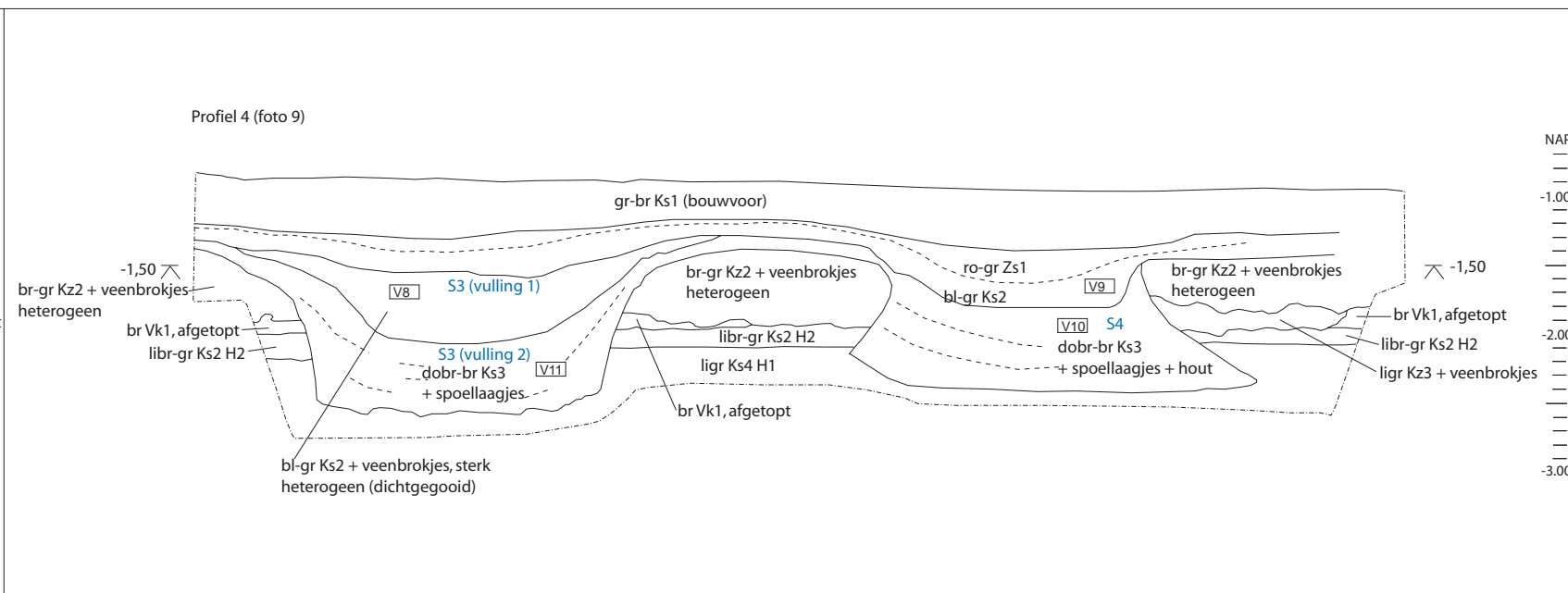
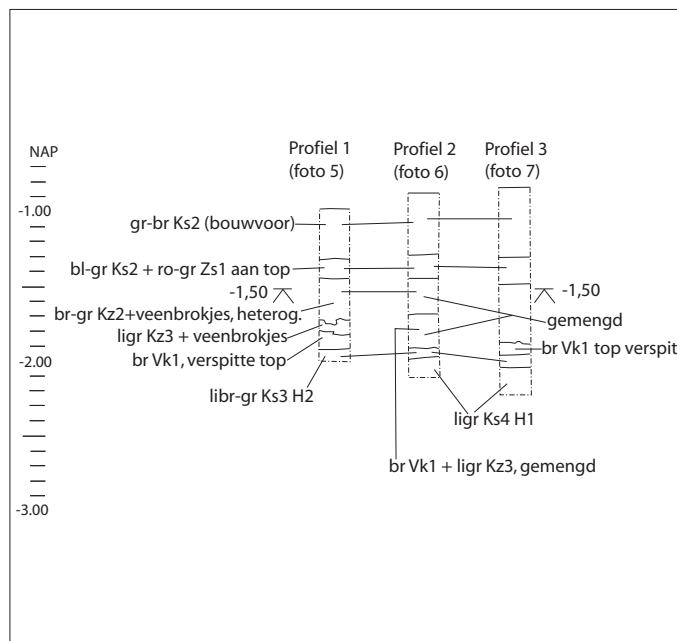
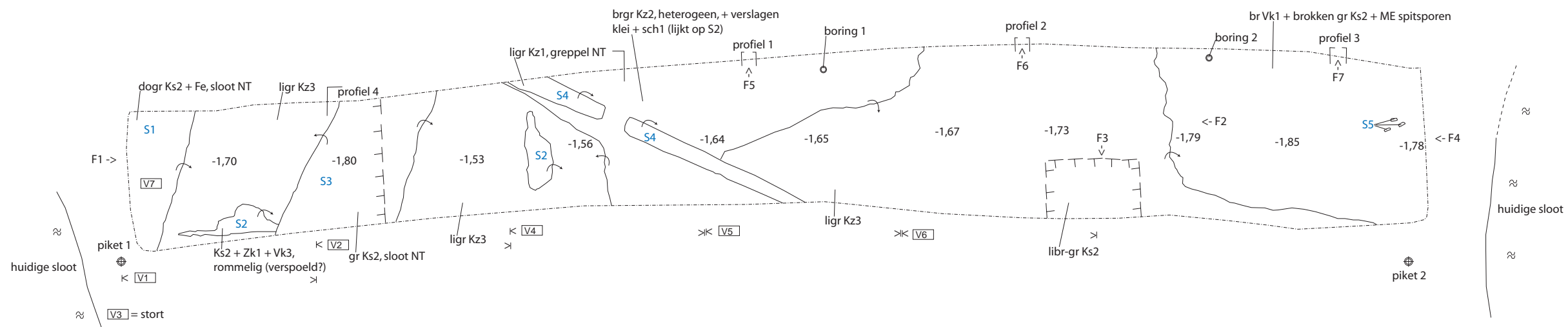

- = piket met RD coördinaten
- = putwand
- = spoor en spoornummer
- = boring
- = water (huidige sloot)

0 2 4 6 8 10m

Bijlage 3: Werkput 1, vlak 1 en profielen

Opdrachtgever
Gemeente Schagen

CIS-meldingscode
31611

Omschrijving kaartgegevens
Bedrijventerrein Lage Dijk, Schagen,
opgraving, werkput 1 vlak 1 en profielen

Tekenaar
A. Médard

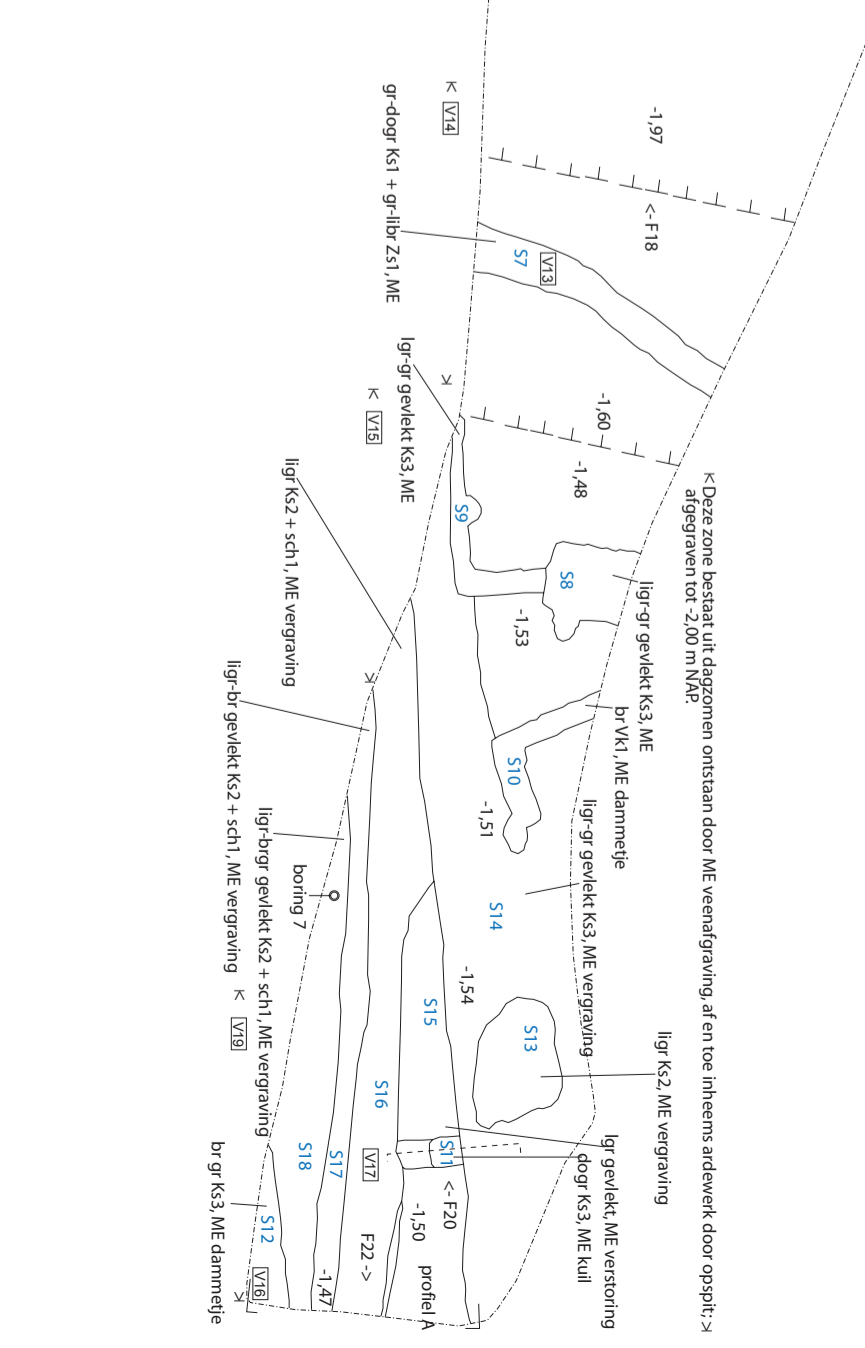
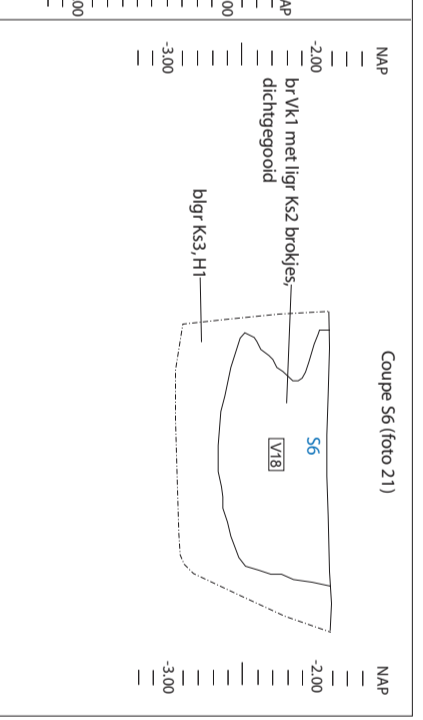
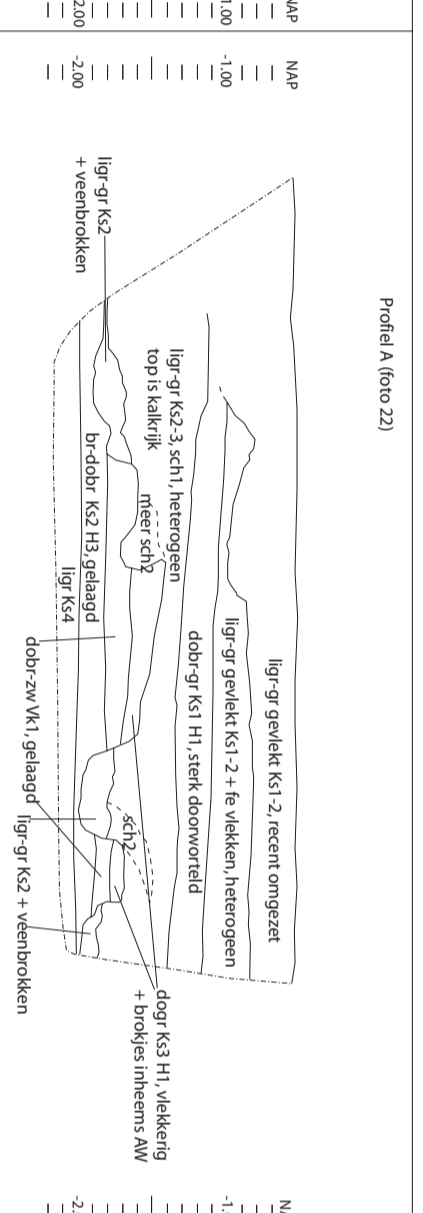
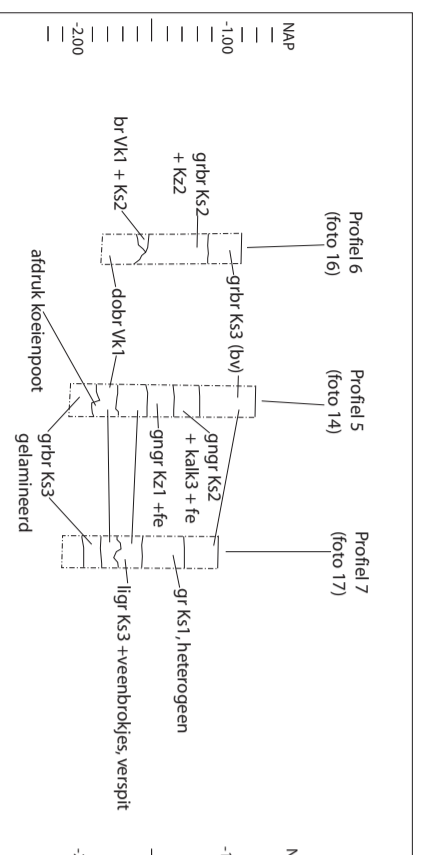
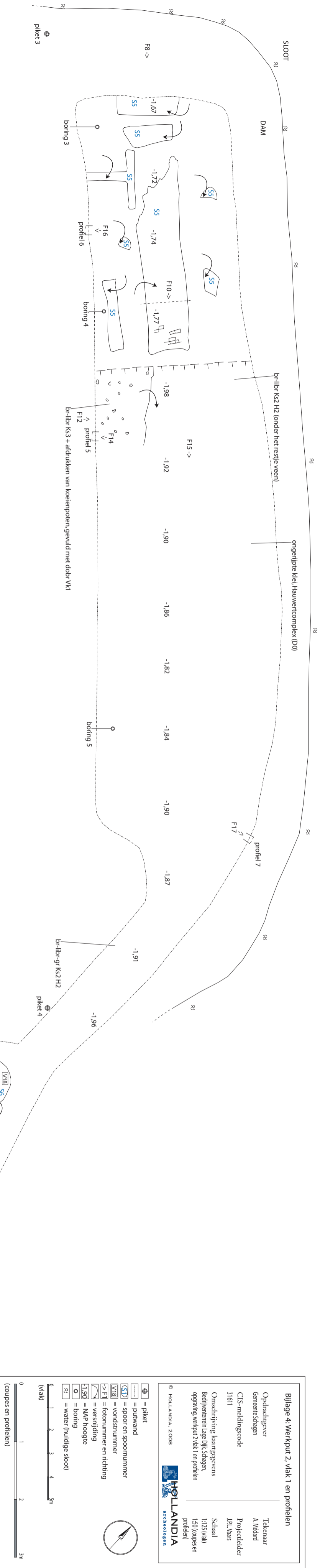
Projectleider
J.P.L. Vaars

Schaal
1:125 (vlak)
1:50 (coupes en profielen)

© HOLLANDIA, 2008

0 1 2 3 4 5m
(vlak)

0 1 2 3m
(coupes en profielen)

Bijlage 4: Werkput 2, vlak 1 en profielen

Opdrachtgever: Tekemar
 Gemeente Schagen
 A. Meiland

CIS-meldingscode: 31611

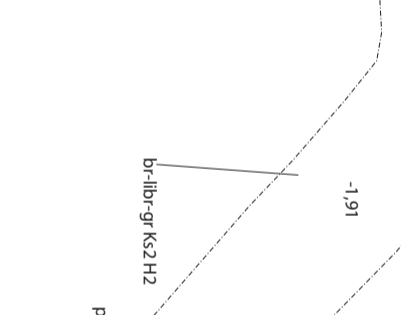
Omrichting: kaartgegevens
 Bedrijfsrekening: Lage Dijk, Schagen
 opgraving: Werkput 2, vlak 1 en profielen

Schaal: 1:25 (vlak)
 1:50 (coupes en profielen)

HOLLANDIA
 archeologen

© HOLLANDIA, 2008

- = piket
- = putwand
- = spoor en spoornummer
- = vondsnummer
- = fotonummer en richting
- = versnijding
- = NAP hoogte
- = boring
- = water (huidige sloot)

< Deze zone bestaat uit daggazonen ontstaan door ME veenafgraving, af en toe inheems aardewerk door opspit >
 afgegraven tot -2,00 m NAP

Bijlage 5: Sporenlijst

spoor	tek nr	wp	vlak	definitie	beschrijving	datering	vondst
1	1	1	1	greppel	do.gr. Ks2 + fe-vlekken	NT	7
2	1	1	1	verspitte laag	Ks1 + Zk1 + Vk3, verrommeld materiaal	ME	
3	1	1	1	greppel	gr. Ks2	NT	8, 11
4	1	1	1	kuil	li.gr. Kz1	NT	9, 10
5	1, 2	1, 2	1	spitsporen	do.gr.-zw. Vk1	ME	
6	3	2	1	kuil	br. Vk1	ROM	18
7	3	2	1	vergraving	gr.-do.gr. Ks1 + gr-libr Zs1	ME	13
8	3	2	1	vergraving	li.gr. gr. gevlekt, tot 5 cm onder vlak	ME	
9	3	2	1	vergraving	li.gr.-gr. gevlekt Ks3	ME	
10	3	2	1	dammetje	br. Vk1	ME	
11	3	2	1	vergraving	d.gr. Ks3	ME	
12	3	2	1	dammetje	br.-gr. Ks3	ME	16
13	3	2	1	vergraving	li.gr. Ks2	ME	
14	3	2	1	vergraving	li.gr. Ks3	ME	
15	3	2	1	vergraving	li.gr.-li.gr. gevlekt + sch1	ME	
16	3	2	1	vergraving	li.gr. Ks2 + sch1	ME	17
17	3	2	1	vergraving	li.gr.-br. gevlekt Ks2 + sch1	ME	
18	3	2	1	vergraving	li.gr.-br.gr. gevlekt Ks2 + sch1	ME	
19	3	2	1	vergraving	gr. Ks2 + sch1	ME	

Bijlage 6: Vondstenlijst

vondst	spoor	soort	type	fragment	datering	overige	aantal
1	aanleg	roodbakkend	schoteltje/kom	bodem	18e		1
1	aanleg	roodbakkend	indet	wand	17e-19e		1
1	aanleg	roodbakkend	bakpan	steel	17e-19e		1
2	aanleg	roodbakkend	indet	wand	17-19		3
2	aanleg	roodbakkend	indet	rand	17-19		2
2	aanleg	majolica	bord	bodem	16-18		1
3	aanleg	roodbakkend	vuurklok		17e (waarsch. 17A)	NH silbaardewerk	1
4	aanleg	steen					1
4	aanleg	bot	schaap/geit	metacarpus compleet, proximaal vergroeid, distaal vergroeid			1
4	aanleg	roodbakkend	indet	rand	17-19		1
4	aanleg	roodbakkend	indet	wand	17-19		1
4	aanleg	witbakkend	indet	wand	17-18		2
4	aanleg	witbakkend	kom	rand + oor	17-18		1
4	aanleg	steengoed (westerwald)	indet	wand	17-18		1
5	aanleg	roodbakkend	indet	rand	17-19		1
5	aanleg	steengoed (Frechen)	kruik?	wand	16-19		1
6	aanleg	roodbakkend	grape	wand	18-19	(samen 1 individu)	2
6	aanleg	roodbakkend	indet	oor	17-19		1
6	aanleg	roodbakkend	grape	poot	18-19		1
7	1	roodbakkend	indet	wand	17-19		3
7	1	roodbakkend	bakpan	aanzet tot steel	17-19		1
7	1	roodbakkend	bord	bodem	17-19		1
7	1	roodbakkend	pispot	rand + oor	17-19		1
7	1	steengoed	indet	wand	16-19		1
7	1	roodbakkend	indet	rand	17-19		1
8	3	roodbakkend	kom?	bodem	17-19		1
8	3	bot	rond	schedelfragment			1
8	3	roodbakkend	indet	rand	17-19		2
8	3	roodbakkend	indet	wand	17-19		1
8	3	roodbakkend	bakpan	rand	17-19		1
8	3	bot	kat	femur, rechts (distaal) distaal onvergroid			1
9	4	roodbakkend	bakpan	steel	17-19		1
9	4	roodbakkend	indet	wand	17-19	(1 individu)	1
9	4	roodbakkend	indet	oor	17-19	(1 individu)	1
9	4	roodbakkend	grape?	rand + oor	17-19		1
10	4	roodbakkend	grape?	rand	17e-19e		1
11	3	bot	schaap	schedel + beide onderkaken, snijsporen op schedel		compleet, horen bij elkaar	1

vondst	spoor	soort	type	fragment	datering	overige	aantal
12	-	handgevormd inheems			2e-3e na Chr		7
13	7	handg. Inheems, besmeten					1
13	7	handgevormd inheems			2e-3e na Chr		6
13	7	glas	indet	wand	18-19		1
13	7	bouwmateriaal	plavuils (rd)		16-19		1
14	aanleg	handgevormd inheems			2e-3e na Chr		1
14	aanleg	handg. Inheems, besmeten			2e-3e na Chr		3
15	aanleg	handg. Inh., besmeten			2e-3e na Chr		1
15	aanleg	handgevormd inheems			2e-3e na Chr		3
16	12	bouwmateriaal	bakstnfragm.				2
17	16	bot	rund	metacarpus		1 individu	3 fragm.
17	16	handg. Inheems, besmeten			2e-3e na Chr		1
17	16	handgevormd inheems			2e-3e na Chr		7
17	16	bot	indet	indet			5
18	6	bot	rund	onderkaak			1
18	6	handgevormd inheems	pot	bodem + wand + rand + oren	150-250 na Chr.	fragm. van 1 pot, arch. Compl.	
18	6	handgevormd inheems	pot	wand	2e-3e na Chr.	organische magering	1
18	6	handg. Inheems, besmeten	pot	bodem + wand	2e-3e na Chr.	fragmenten van 1 pot	
19	aanleg	handgevormd inheems			2e-3e na Chr		1

Bijlage 7: Boorbeschrijvingen

Boring 1 (bovenkant: -1,67 m NAP)

0-15 gr Ks2, wat rommelig, vlekkerig
15-22 do br-gr Vk1
22-38 br-gr Ks2 h2
38-140 gr Ks1 met bovenin wat rietjes
140-200 gr Kz3
EB

Boring 2 (bovenkant: -1,72 m NAP)

0-8 gr Ks2 wat vlekkerig)
8-12 do br-gr Vk1) rommelig
12-18 gr Ks2 vlekkerig)
18-25 do br-gr Vk1)
25-36 br-gr Ks2 h2
36-135 gr Ks1 met bovenin wat rietjes
135-200 gr Kz3
EB

Boring 3 (bovenkant: -1,63 m NAP)

0-12 gr Ks2 h2 met Vk1 brokjes, vlekkerig
12-16 gr Ks1
16-26 do br-gr Vk1
26-40 br-gr Ks2, h2
40-135 gr Ks1 met bovenin wat rietjes
135-200 gr Kz3
EB

Boring 4 (bovenkant: -1,70 m NAP)

0-16 gr Ks2 h1 met Vk1 brokken, vlekkerig
16-20 do br-gr Vk1
20-35 br-gr Ks2 h2
35-138 gr Ks1 met bovenin wat rietjes
138-200 gr Kz3
EB

Boring 5 (bovenkant: -1,74 m NAP)

0-10 br-gr Ks1 h1
10-50 gr Ks1 met gr Zk1 bandjes (gelaagdheid)
50-80 gr Ks1
80-150 gr Ks1 met gr Zk1 bandjes (gelaagdheid)
150-200 gr Kz3
EB

Boring 6 (bovenkant: -1,75 m NAP)

0-10 gr-br Ks1 h2
10-40 gr Ks1 met gr Zk1 bandjes (gelaagdheid)
40-80 gr Ks1
80-145 gr Ks1 met gr Zk1 bandjes (gelaagdheid)
145-200 gr Kz3
EB

Boring 7 (bovenkant: -1,79 m NAP)

0-12 br Vk1
12-32 li gr-br Ks1 h2
32-86 gr Ks1 h1
86-135 gr Ks1 met gr Zk1 bandjes (gelaagdheid)
135-200 gr Kz3
EB